

Zasady prawa karnego i funkcje kary

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Agnieszka Pochrzest-Motyczyńska, *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*, 27.01.2019 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 26.05.2021 r.].

- Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 138–141.
- Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 117–118.
- Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 88.
- Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 56–57.
- Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 68–71.

Zasady prawa karnego i funkcje kary

Źródło: James Timothy Peters, domena publiczna.

Z pojęciem prawa karnego, którego podstawowym celem jest określenie czynów zabronionych, nierozzerwalnie wiąże się również kwestia kar przewidzianych za popełnienie takich czynów. Karą nazywamy dolegliwą dla sprawcy czynu zabronionego, negatywną reakcję na jego zachowanie. Określenie katalogu kar przewidzianych za popełnienie rozmaitych czynów zabronionych jest niezwykle istotne z punktu widzenia zachowania społecznego ładu. Nie mniej istotne jest jasne określenie zasad, według których kary takie będą wymierzane.

Czy wiesz, jakie funkcje powinna spełniać kara? Jakie są najważniejsze zasady prawa karnego?

Twoje cele

- Scharakteryzujesz funkcje, jakie powinna pełnić kara.
- Przeanalizujesz funkcje i podstawowe zasady prawa karnego.
- Wyjaśnisz potencjalne konsekwencje łamania zasad prawa karnego.

Dla zainteresowanych

Prawo karne cz. 1

Prawo karne cz. 2

**Postępowanie karne:
uczestniczące w nim
organy i strony oraz
przebieg**

**Kary i środki karne
obowiązujące w polskim
prawie**

**Prawo karne i prawo
wykroczeń cz.1**

Przeczytaj

Paremie prawnicze na budynku Sądu Najwyższego w Warszawie

Źródło: Mariochom, licencja: CC BY-SA 4.0.

Funkcje prawa karnego

[Prawo karne](#) jest jedną z najważniejszych gałęzi prawa, szczególnie istotną z punktu widzenia szeroko rozumianego społecznego poczucia bezpieczeństwa. Do podstawowych funkcji prawa karnego zaliczamy funkcję ochronną, sprawiedliwościową, gwarancyjną, kompensacyjną oraz prewencyjną.

Funkcja ochronna

Funkcja ochronna prawa karnego polega na tym, że dzięki ustanowieniu zakazu zachowań, które zagrażałyby ważnym dla danego społeczeństwa wartościom, prawo karne pozwala na ochronę takich wartości. Wśród najważniejszych wartości zwykle chronionych przez prawo karne wymienić można życie, zdrowie, wolność czy własność.

Funkcja sprawiedliwościowa

Funkcja sprawiedliwościowa opiera się na przekonaniu, że ukaranie sprawcy jest swego rodzaju odwetem, odpłatą społeczeństwa za czyny, których się dopuścił. Dzięki realizacji tej funkcji dochodzi do rozładowania negatywnego napięcia społecznego wywołanego popełnionym przestępstwem.

Funkcja gwarancyjna

Funkcja gwarancyjna zabezpiecza jednostkę przed nadużywaniem przez państwo przepisów prawa karnego pod pretekstem spełniania założeń funkcji ochronnej. Istotą funkcji gwarancyjnej jest zasada, że orzeczona kara będzie wynikała z ustawy, w związku z czym [czyny zabronione](#) muszą być w niej jasno określone i uregulowane. Ustawa może znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji, kiedy czyn, którego dopuściła się jednostka, był zakazany w momencie jego popełniania.

Funkcja kompensacyjna

Funkcja kompensacyjna wynika z przeświadczenia, że nałożona na sprawcę czynu zabronionego kara powinna również w jakimś stopniu przyczynić się do naprawienia szkody wyrządzonej osobie pokrzywdzonej w wyniku tego czynu. Za wyrządzone zło należy się bowiem jego ofierze zadośćuczynienie.

Funkcja prewencyjna

Funkcja prewencyjna prawa karnego ma wymiar potrójny. Po pierwsze, dzięki ukaraniu sprawcy, co często polega na odizolowaniu go od społeczeństwa, zapobiega się dalszemu popełnianiu czynów zabronionych przez jednostkę, która dopuściła się ich w przeszłości. Po drugie, świadomość zagrożenia karą odstrasza od popełniania przestępstw również innych członków społeczeństwa. Po trzecie zaś - istnienie przepisów prawa karnego wpływa pozytywnie na kształtowanie się świadomości prawnej społeczeństwa.

Siedziba sądu rejonowego w Białymstoku. Łaciński napis nad wejściem: „*Iustitias vestras iudicabo*” – Sprawiedliwość waszą sądzić będę.

Źródło: Rakoon, domena publiczna.

Funkcje kary

Kara, jako działanie celowe skierowane przeciwko sprawcy przestępstwa, pełni określone funkcje, zarówno w stosunku do sprawcy, jak i społeczeństwa. Najczęściej wymieniane funkcje kary to:

Słownik

czyn zabroniony

zachowanie (działanie lub zaniechanie) o znamionach określonych w ustawie karnej

godność osobowa

niezbywalna, przyrodzona każdej istocie ludzkiej cecha, stanowiąca źródło jej wolności i praw człowieka

ład społeczny

stan funkcjonowania i przebiegu zachowań jednostek zapewniający istnienie, trwanie i rozwój zbiorowości jako całości

prawo karne

gałąź prawa określająca czyny zabronione i sankcje za ich popełnienie

Schemat

Polecenie 1

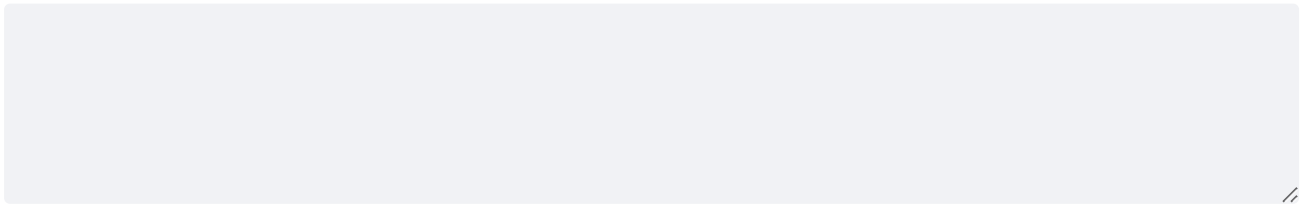
Zapoznaj się z informacjami zawartymi w schemacie (kliknij poszczególne kategorie legendy) i wykonaj ćwiczenia.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Opisz okoliczności, w których może dochodzić do łamania zasad prawa wymienionych w schemacie.

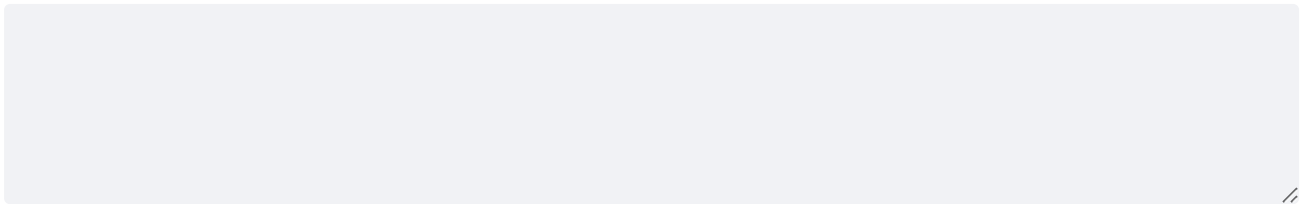

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, jakie konsekwencje dla sprawcy może mieć łamanie tych zasad.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Uzupełnij tekst właściwymi fragmentami, korzystając z podanych niżej propozycji.

sprawiedliwości, nieretroaktywności, równowagi, społecznej szkodliwości, praworządności, odpowiedzialności za czyn, humanitaryzmu

Zasada ..... oznacza, że karę poniesie ten, którego świadome działanie niezgodne było z obowiązującym prawem. Zgodnie z zasadą ..... działanie takie musi być wyraźnie określone w przepisach, a zgodnie z zasadą ..... nie można takim przepisom nadawać mocy wstecznie obowiązującej.

Czyny zabronione w przepisach dotyczą w myśl zasady ..... zachowań, które w istotny sposób naruszają społecznie chronione wartości.

Zastosowana kara nie powinna jednak być niepotrzebnie dolegliwa – mówi o tym zasada .....

Ciekawostka

Cesare Beccaria (1738 – 1794); włoski prawnik i pisarz polityczny. Zasłynął dziełem *O przestępstwach i karach*, w którym przedstawiał swoje poglądy w nurcie humanitaryzmu prawniczego. Krytykował prawo epoki feudalnej, opowiadał się za oświeceniowymi ideami równości wszystkich wobec prawa. Żądał reformy prawa karnego, postulując proporcjonalność kary do wagi przestępstwa. Sprzeciwiał się paleniu na stosie rzekomych czarownic.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Cesare Beccaria

O przestępstwach i karach

Interes ogólny wymaga nie tylko tego, aby przestępstw nie popełniano, ale również i tego, aby coraz rzadsze były przestępstwa najbardziej szkodliwe dla społeczeństwa. Z tego względu przeszkody powstrzymujące ludzi od popełniania przestępstw powinny być tym większe, im bardziej przestępstwa sprzeczne są z dobrem publicznym i im silniejsze są pobudki, które skłaniają do popełniania przestępstw (...).

Uznając konieczność zespolenia ludzi oraz istnienia umów, które nieodzownie wynikają z samej przeciwstawności interesów prywatnych, można stworzyć drabinę naruszeń godzących w panujący porządek. Na pierwszym miejscu tej drabiny znajdą się te naruszenia, które od razu burzą wspólnotę, a na ostatnim jej stopniu – możliwie najmniejsze uchybienia, popełniane na szkodę poszczególnych członków wspólnoty. Pomiędzy tymi krańcowymi działaniami mieszczą się wszystkie czyny sprzeczne z dobrem publicznym, które zowią się przestępstwami. Wszystkie one stanowią kolejne niedostrzegalne stopnie drabiny, poczynając od działań najcięższych aż do najlżejszych.

Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 68–71.

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Zgodnie z opinią wyrażoną w tekście kary powinny być	☐	☐

współmierne do popętnionych przestępstw.		
W ocenie autora tekstu większą karą powinny być zagrożone przestępstwa, które szkodzą poszczególnym jednostkom, niż te, wskutek których cierpi wspólnota jako całość.	☐	☐
Określając, jakie czyny zasługują na miano przestępstw, autor tekstu kieruje się ochronną funkcją prawa karnego.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Cesare Beccaria

O przestępstwach i karach

Każda kara niewynikająca z bezwzględnej konieczności jest (...) tyrańska. Tę zasadę wyrazić można w sposób jeszcze ogólniejszy: każdy przejaw władzy człowieka nad człowiekiem niewynikający z bezwzględnej konieczności jest aktem tyranii. Oto więc na czym oparte jest prawo suwerena do karania za przestępstwa: na konieczności bronięcia depozytu dobra ogólnego przed zamachami ze strony poszczególnych osób. A kary są tym bardziej sprawiedliwe, im bardziej uświęcone i nietykalne jest bezpieczeństwo, im więcej wolności zapewnia suweren poddanym.

Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 56–57.

Uzasadnij, że przytoczony fragment tekstu opisuje ochronną funkcję prawa karnego.

Material źródłowy do ćwiczeń 5 i 6.

” Cesare Beccaria

O przestępstwach i karach

Z prostego rozważenia prawd dotychczas przedstawionych wynika w sposób oczywisty, że celem kar nie jest ani torturowanie, ani męczenie wrażliwej istoty, ani też uczynienie nieistniejącym przestępstwa, które zostało już popełnione. Czyż może ciało polityczne, które nie tylko samo dalekie jest od kierowania się namiętnościami, lecz jest opanowanym moderatorem namiętności

osób prywatnych, czyż może ono, powtarzam, udzielać ochrony takiemu nieużytecznemu okrucieństwu, narzędziu szaleństwa i fanatyzmu lub oznak słabości tyranów? Czyż mogą jęki nieszczęśliwca uczynić niebyłym to, co się już stało w przeszłości? Cel kary sprowadza się więc do tego, aby przeszkodzić winnemu w wyrządzaniu nowych szkód współobywatelom oraz aby powstrzymać innych od wyrządzania szkód tego samego rodzaju. Z tych względów należy dobierać tylko takie kary i takie metody ich stosowania, które – przy zachowaniu propozycji do popełnionego przestępstwa – wywierały najskuteczniejsze i najbardziej trwałe na dusze ludzkie wrażenie, a zarazem najmniej udręczały ciało przestępcy.

Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 88.

Ćwiczenie 5

Podaj nazwę funkcji prawa karnego, o której mowa w przytoczonym fragmencie.

Ćwiczenie 6

Uzasadnij, że przytoczony fragment tekstu mówi o potrzebie przestrzegania zasady humanitaryzmu w prawie karnym.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Cesare Beccaria

O przestępstwach i karach

Im szybsza będzie kara, im bliższa chwili popełnienia przestępstwa, tym będzie ona sprawiedliwsza i użyteczniejsza. Twierdzę, że sprawiedliwsza będzie dlatego, iż oszczędzi skazanemu zbędnych i gwałtownych męczarni niepewności, które wzrastają w zależności od siły wyobraźni i poczucia własnej niemocy. Sprawiedliwsza będzie również dlatego, że pozbawienie wolności, będąc karą, nie powinno poprzedzać wyroku, chyba że wymaga tego konieczność. A więc uwięzienie jest tylko zwykłym zatrzymaniem obywatela do czasu uznania go za winnego; zatrzymanie to jednak, będąc z istoty swej karą, powinno trwać jak najkrócej i być jak najmniej surowe (...). Uwięzienie powinno być surowe o tyle tylko, o ile jest ono konieczne do przeszkodzenia ucieczce lub ukryciu dowodów przestępstwa. Samo postępowanie należy prowadzić w czasie możliwie jak najkrótszym.

Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 117-118.

Na podstawie przytoczonego tekstu uzasadnij, dlaczego przedłużające się postępowania w sprawach karnych są sprzeczne z zasadą humanitaryzmu.

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Cesare Beccaria

O przestępstwach i karach

Jednym z najistotniejszych środków powstrzymujących od popełniania przestępstwa jest nie okrucieństwo kar, lecz nieuchronność tych kar, a w konsekwencji – czujność władz i ta surowość nieugiętego sędziego, która tylko wtedy stanie się pożyteczną cnotą, gdy towarzyszyć jej będzie łagodność ustawodawstwa. Pewność ukarania, choćby umiarkowanego, robi zawsze większe wrażenie niż strach przed inną, surowszą karą, z którym jednak łączy się nadzieja na bezkarność. Z tych względów zło nawet najmniejsze, ale pewne, zawsze przestrasza umysły ludzkie, nadzieja zaś, ten dar niebios, który często wszystko zastępuje, zawsze oddala myśl o karach bardziej okrutnych, zwłaszcza wtedy, gdy umacnia ją bezkarność, wywoływana często chciwością i słabością. Samo okrucieństwo staje się odwagą, by go uniknąć, że dla uniknięcia kary za jedno przestępstwo popełnia się wiele innych przestępstw. W tych czasach i w tych krajach, gdzie panowały najokrutniejsze kary, popełniano również najbardziej krwawe i nieludzkie czyny, gdyż ten sam duch zdziczenia, który wodził ręką ustawodawcy, kierował również ręką ojcobójcy i zbira. Na tronie duch ten dyktował twarde prawa okrutnym, lecz posłusznym niewolnikom, a w cieniu życia prywatnego pobudzał do tępienia tyranów, aby na ich miejsce stwarzać nowych.

Źródło: Cesare Beccaria, *O przestępstwach i karach*, tłum. Emil Stanisław Rappaport, Łódź 2014, s. 138–141.

” Agnieszka Pochręst-Motyczyńska

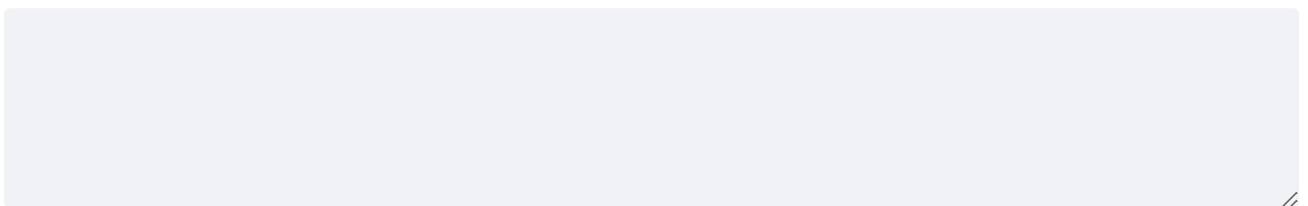
Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość

Rządowy projekt nowelizacji Kodeksu karnego oraz niektórych innych ustaw przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości przewiduje podniesienie górnej granicy kary terminowego pozbawienia wolności do 30 lat, wydłużenie okresu przedawnienia zbrodni zabójstwa z 30 do 40 lat oraz zaostrzenie kar za przestępstwa o charakterze seksualnym wobec dzieci. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, „zasadniczym założeniem, które legło u podstaw prac nad projektem zmian Kodeksu karnego, była potrzeba wzmocnienia ochrony prawnokarnej w zakresie czynów godzących w tak fundamentalne dobra prawne jak życie i zdrowie człowieka, wolność seksualna czy własność” (...). Na pytanie, czy wysoka kara wpływa na zmniejszenie się liczby przestępstw, Rzecznik Praw Obywatelskich odpowiedział: (...) „Mamy obszar życia, gdzie prokuratura nie działa sprawnie; sprawcy popełniają różne przestępstwa, czyny zabronione, a nie grozi im z tego tytułu kara” – powiedział Bodnar. Według niego, nad tym powinniśmy się zastanowić, a nie nad „ładnie brzmiącym: podwyższymy kary za różne przestępstwa”.

Źródło: Agnieszka Pochrzęst-Motyczyńska, *Bodnar o podwyższaniu kar: Ważna nieuchronność kary, a nie jej wysokość*, 27.01.2019 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 26.05.2021 r.].

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Rabięga

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Zasady prawa karnego i funkcje kary

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

3) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne; wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; interpretuje przepisy prawne.

Zakres rozszerzony

XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej

Uczeń:

20) stosuje w analizie przypadku podstawowe instytucje prawa karnego w Rzeczypospolitej Polskiej (odpowiedzialność za wykroczenie i odpowiedzialność karna, wykroczenie a przestępstwo, występki a zbrodnie; wina i kara; zasada domniemania niewinności; prawo do obrony; wyłączenie odpowiedzialności karnej);

24) rozważa traktowanie kary jako odpłaty, sposobu resocjalizacji i oddziaływania na społeczeństwo.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje funkcje, jakie powinna pełnić kara, oraz ocenia jej skuteczność;
- analizuje funkcje i podstawowe zasady prawa karnego;
- wyjaśnia potencjalne konsekwencje łamania zasad prawa karnego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula;
- metoda jigsaw.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Dyskusja wprowadzająca do zagadnień poruszanych w e-materiale. Uczniowie, korzystając z własnej wiedzy, odpowiadają na pytania zawarte we Wprowadzeniu.
2. Przedstawienie tematu „Zasady prawa karnego i funkcje kary” i celów zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicje kary i prawa karnego. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstanie ogólnoklasowa wersja definicji. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycję na tablicy.

2. Metoda jigsaw. Uczniowie odliczają do czterech. Następnie łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje jedną z funkcji prawa karnego z sekcji „Przeczytaj”. Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Następnie chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.
3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Schemat”. Uczniowie zapoznają się z zasadami prawa karnego, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
4. Omówienie funkcji kary i przygotowanie argumentów do dyskusji na temat skuteczności kar. Na zakończenie dyskusji chętna osoba przedstawia wnioski.
5. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa:

1. Przygotuj kilka pytań dotyczących poruszanych na zajęciach zagadnień, których możesz się spodziewać na kartkówce.

Materiały pomocnicze:

- A. Droba, *Podstawy prawa*, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Schemat” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.